

VAC-PACT BANDOMASIS
PROJEKTAS
PASITIKĖJIMAS SKIEPAIS –
PACIENTŲ IR SPECIALISTŲ ŽINIOS,
KOMUNIKACIJA IR PASITIKĖJIMAS

Skiepai ir lėtinės ligos

Finansuoja
Europos Sąjunga

Status quo

- Tūkstančiai suaugusiųjų visame pasaulyje suserga ligomis, kurių kasmet būtų galima išvengti skiepiantis.
- Žmonėms, sergantiems lėtinėmis ligomis ir turintiems ilgalaikių sveikatos sutrikimų, dažnai kyla didesnė rizika, kad susirgus ligomis, kurių galima išvengti skiepiantis, išsivystys komplikacijų.

Anot Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) ataskaitos:

2–3 milijonai

– tiek mirčių imunizacija padeda išvengti kiekvienais metais, todėl – tai viena veiksmingiausių sveikatos priežiūros intervencijų: ji leidžia sumažinti lėtinių ir skiepjamų ligų socialinę naštą bei geriau valdyti lėtinių sutrikimų raidą ir tokiu būdu išvengti perteklinių hospitalizacijų.

- **COVID-19 pandemija mums primena, kokį didelį poveikį mūsų gyvenimui gali turėti infekcinės ligos** ir kokį svarbų vaidmenį vaidina vakcinos kaip užkrečiamųjų ligų protrūkių prevencijos ir valdymo priemonė. Dėl dėtų milžiniškų pastangų, sutelktų suvaldyti COVID-19 pandemiją, buvo sutrikdyti skiepavimo ir kitų sveikatos priežiūros paslaugų teikimas.
- PSO atlikta nuomonių apklausa parodė, kad susiduriama su **dideliais sutrikimais**, kur maždaug **90 proc. šalių** 2021 m. vis dar praneša susiduriančios su vienos ar daugiau **pagrindinių sveikatos priežiūros paslaugų** sutrikdymu.

Status quo

... tęsinys

- Lėtinėmis ligomis sergantiems vyresnio amžiaus žmonėms ypač didelę grėsmę kelia infekcinių ligų komplikacijos. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC) apskaičiavo, kad:

30 proc. ES / EEE gyventojų

yra arba vyresni nei 60 metų, arba turi sveikatos sutrikimą, su kuriuo siejama padidinta rizika susirgti COVID-19.

- Svarbu pažymėti, kad imunizacija – viena pagrindinių pirminės sveikatos priežiūros paslaugų sudedamųjų dalių ir nediskutuotina žmogaus teisė.
- Be to, norint sustabdyti COVID-19 pandemiją, labai svarbu užtikrinti vienodas galimybes gauti saugias ir veiksmingas vakcinas.

Tam tikros vakcinos gali būti nerekomenduotinos **kai kuriems asmenims, turintiems imuninės sistemos sutrikimų**, dėl ko jiems kyla didesnė rizika susirgti tuo atveju, jeigu duotoje populiacijoje yra santykinai mažas skiepėjimosi rodiklis.

Pasitarkite su sveikatos priežiūros specialistu, aptarkite savo individualų atvejį ir poreikius, susijusius su sveikata, bei įsitikinkite, kad esate gavę visus reikiamus skiepus.

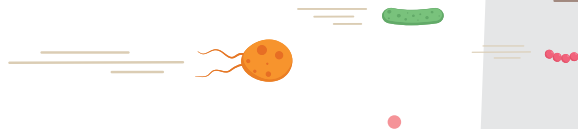
Esminė informacija apie skiepus

- Kai nepageidaujami mikroorganizmai, pavyzdžiui, bakterijos ar virusai, patenka į organizmą ir sutrikdo sveikatos sistemos pusiausvyrą, jie puola ir dauginasi. Tokia invazija vadinama **infekcija** ir ji sukelia **ligą**.
- **Imuninė sistema** – tai natūrali organizmo gynybinė sistema, kuri kovai su infekcija pasitelkia keletą priemonių. Tai yra raudonuosius kraujo kūnelius, pernešančius deguonį į audinius ir organus, ir baltuosius kraujo kūnelius, dar vadinamus imuninėmis ląstelėmis, kovojančiomis su infekcijomis.
- Baltuosius kraujo kūnelius daugiausia sudaro makrofagai (sugeriantys svetimą medžiagą), B limfocitai (gaminantys antikūnus) ir T limfocitai (atminties ląstelės).

Kas?
Vakcinos

Vakcinos – tai biologiniai preparatai, skiriami pacientams siekiant stimuliuoti natūralią organizmo gynybos sistemą, kad išsivystytų apsauginis ir santykinai ilgalaikis adaptacinis **imunitetas** tam tikrai ligai.

Vakcinos paprastai suleidžiamos injekcijomis, tačiau jas taip pat galima suleisti per burną arba įpurkšti į nosį.

Kodėl? Skiepijimas

Vakcinos skatina natūralią organizmo gynybos sistemą sukurti **antikūnų**, lygiai kaip ir tuo atveju, kai organizmas susiduria su liga; tačiau kadangi vakcinos skiriamos nedidelėmis dozėmis, jos padeda organizmui tapti atspariam konkrečioms infekcijoms. Skiepiai apsaugo mus nuo ligos būtent todėl, kad jie veiksmingai išprovokuoja organizme **imuninį atsaką** (gynybą nuo svetimės medžiagos), nesukeldami ligos.

Kaip? Imunizacija

Skiepijimas – tai vakcinų naudojimas siekiant padėti organizmui susikurti **imunitetą** nuo sunkios ligos, užuot vėliau gydžius pačią ligą, kai ja susergama. Jei nebūtų vakcinų, mums rimtai grėstų gyvybei pavojingos ligos ir neįgalumas. Procesas, kai skiepijant įgyjamas imunitetas (apsauga nuo ligos), vadinamas **imunizacija**.

Kolektyvinio, arba bandos, imuniteto sąvoka

- Skiepai apsaugo paskiepytus asmenis, juos supančius žmones ir visą bendruomenę. Jei populiacijoje yra **pakankamas skaičius individų**, kurie turi **imunitetą** užkrečiamajai ligai, ligos plitimas tarp individų yra mažai tikėtinas. Šis reiškinys vadinamas **kolektyviniu imunitetu** (dar žinomas kaip **bandos imunitetas**).
- Tokia situacija yra ypač naudinga toms **populiacijos grupėms, kurių negalima skiepyti** arba kurių atveju **skiepų poveikis gali būti neoptimalus** (pavyzdžiui, žmonėms, kurių imuninė sistema yra nusilpusi dėl autoimuninių ligų, neseniai atliktos organų transplantacijos, vėžio gydymo ir (arba) alergijų).

Neimunizuoti, bet sveiki

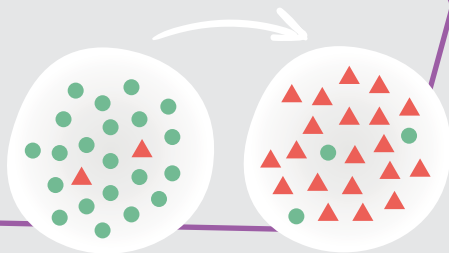
Neimunizuoti, sergantys ir užkrato nešiotojai

Imunizuoti ir sveiki

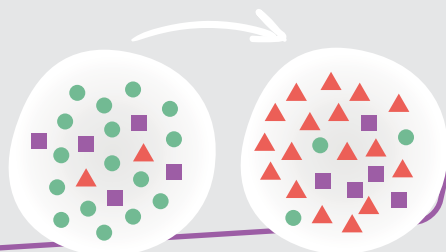
1 scenarijus:

Kuomet nė vienas asmuo nėra įgijęs imuniteto, liga laisvai plinta nuo užkratą nešiojančių iki ligoms imlių asmenų.

2 scenarijus:

Kuomet tik dalis žmonių turi imunitetą, liga bendruomenėje vis dar plinta, tačiau tie, kurie turi imunitetą, yra apsaugoti.

3 scenarijus:

Ligos plitimas sustabdomas, kai dauguma žmonių **įgyja imunitetą**. Kai gyventojai įgyja kolektyvinį imunitetą, infekcinės ligos sunkiai plinta tarp **ligoms imlių žmonių**.

Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) praneša, kad, padidinus imunizacijos mastą visame pasaulyje, būtų galima papildomai išgelbėti

1,5 milijono gyvybių kasmet

Be to, imunizacijos programos padeda mažinti socialinę, psichologinę ir finansinę ligos naštą pacientams ir jų šeimų nariams, taip pat sumažinti spaudimą, tenkantį sveikatos priežiūros, socialinės rūpybos sistemoms ir vyriausybėms.

Vakcinų tipai

Vakcinos kuriamos taikant įvairius gamybos metodus. Tai priklauso nuo to, kokia yra **infekcijos priežastis** (virusas ar bakterija), **kaip ji užkrečia ląsteles**, **nuo ko apsaugo vakcina** ir **kaip į ją reaguoja imuninė sistema**.

Taip pat svarbu nepamiršti, kad dėl geografinių sąlygų ir kintančių aplinkybių specifikos pasaulyje taip pat gali egzistuoti ne viena to paties viruso padermė. Šiuo metu yra **6 pagrindiniai vakcinų tipai**.

Susilpnintos (gyvos) vakcinos

Šiose vakcinose naudojamas susilpnintas virusas ar bakterija. Šis vakcinos variantas yra artimiausias natūraliai infekcijai. Deja, tokio tipo vakcinos tinka ne visiems. Norint gauti optimalų imuninį atsaką, gali prireikti daugiau nei vienos dozės.

Tymai

Kiaulytė

Raudonukė

Vėjaraupiai

Geltonoji
karštligė

Inaktyvintos (neveiksnius) vakcinos

Šių vakcinų sudėtyje naudojamas inaktyvintas, arba neveiksnius, virusas ar bakterija. Jos yra santykinai saugesnės pacientams, turintiems imunodeficitinių sutrikimų; tačiau pacientams gali prireikti pakartotinių arba stiprinamųjų dozių.

Poliomielitas

Hepatitis A

Pasiutligė

Vidurių šiltinė

Gripo vakcina

Nevisadalės, rekombinantinės, polisacharidinės ir konjuguotos vakcinos

Šiose vakcinose naudojama tik tam tikra viruso ar bakterijos dalis, pavyzdžiui, polisacharidai (cukrūs) arba baltymai. Atitinkamai jos turi mažiau šalutinių poveikių.

Haemophilus influenzae B infekcija

Kokliušas

Hepatitis B

Toksoidinės vakcinos

Kai kurios bakterijos atakuoja organizmą išskirdamos toksinus (nuodingus baltymus). Toksoidinėse vakcinose yra susilpnintų toksinų (vadinamųjų toksoidų), apsaugančių nuo ligų, kurias sukelia tuos toksinus gaminančios bakterijos.

Difterija

Stabligė

Informacinės ribonukleorūgšties vakcinos (mRNR)

Šių vakcinų sudėtyje naudojamos mRNR tipo genetinės instrukcijos, skirtos mūsų pačių ląstelėms, kuriomis ląstelėms nurodoma pagaminti virusinį baltymą ar net baltymo dalį, taip sukelti imuninį atsaką. Iš 2021 m. rugsėjį ES patvirtintų vakcinų nuo COVID-19, „Comirnaty“ („Pfizer-BioNTech“) ir „Spikevax“ („Moderna“) yra mRNR vakcinos.

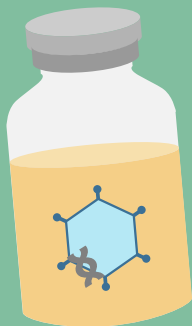
Svarbu pabrėžti, kad mRNR tipo vakcinos nedaro visiškai jokios įtakos jūsų DNR ir absoliučiai niekaip su ja nesąveikauja, taip pat organizmas jas greitai pašalina iš sistemos.

COVID-19

Ebola

Vakcinų tipai

... tęsinys

Virusinių vektorių vakcinos

Šių vakcinų sudėtyje naudojamas virusas, kuris buvo genetiškai modifikuotas, integruojant į jį genetinio kodo pobūdžio instrukcijas, kuriomis ląstelėms nurodoma pagaminti virusinį baltymą ar net baltymo dalį, taip sukeliant imuninį atsaką. Iš 2021 m. rugsėjį ES patvirtintų vakcinų nuo COVID-19, „Vaxzevria“ („AstraZeneca“) ir „Janssen“ yra virusinės vakcinos.

Svarbu pabrėžti, kad virusinių vektorių tipo vakcinos nedaro visiškai jokios įtakos jūsų DNR ir absoliučiai niekaip su ja nesąveikauja, taip pat organizmas jas greitai pašalina iš sistemos.

COVID-19

Tam tikros vakcinos nerekomenduojamos žmonėms su susilpnėjusia imunine sistema. **Kiekvienu konkrečiu atveju pasitarkite su sveikatos priežiūros specialistu.**

Europos vaistų agentūra (EMA) atidžiai stebi visų ES naudojamų vakcinų saugumą.

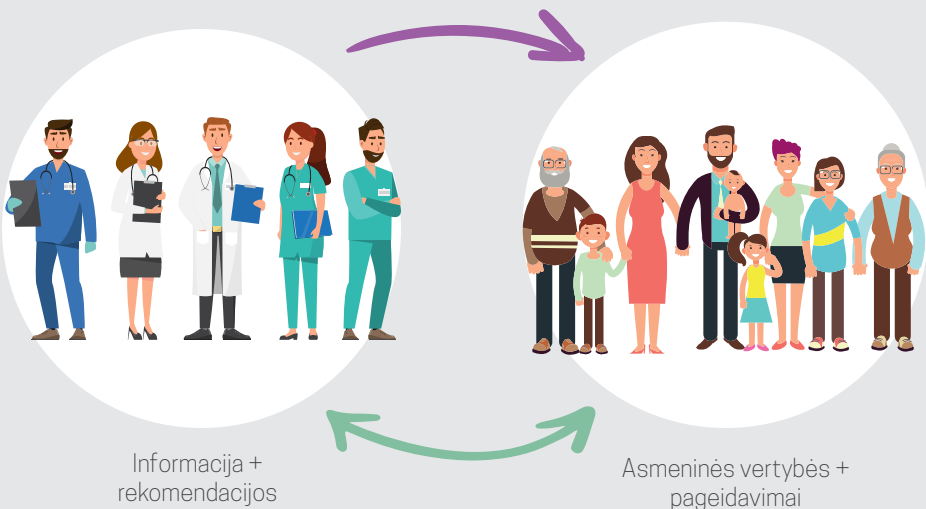
Taip pat svarbu pažymėti, kad nors kai kuriems pacientams po vakcinacijos gali rasti nesunkių simptomų, tai yra normalus požymis, kad organizmas formuoja imunitetą. Simptomai, jei tokių yra, turėtų išnykti per kelias dienas.

Partneriai sveikatos priežiūros srityje

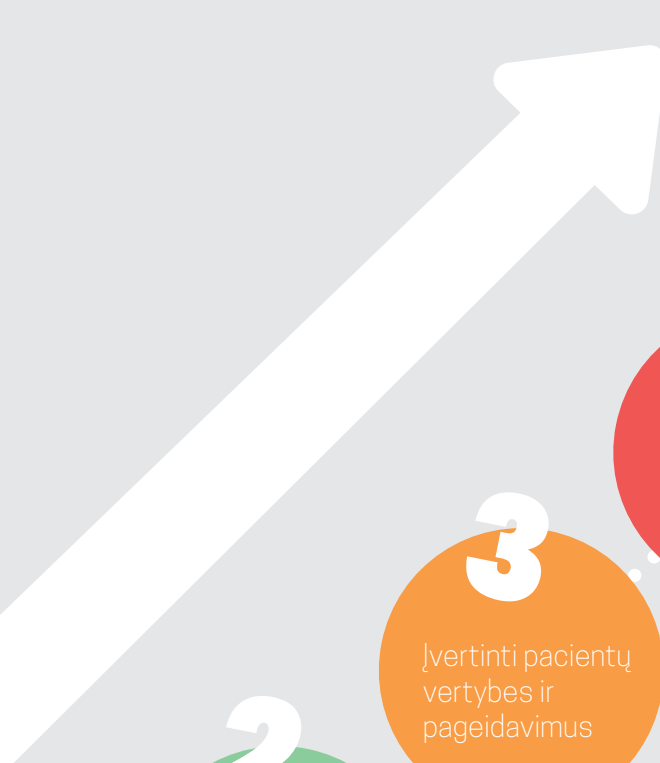
- **Žmonės kartais nepakankamai įvertina riziką** užsikrėsti kokia nors liga, todėl gali nuspręsti nesiskiepyti. Tokiu atveju gali, jei jie užsikrės, **kilti rimtas pavojus** jų sveikatai, taip pat, nešiojant užkratą, **ir kitų žmonių sveikatai**. Todėl pacientus reikia geriau informuoti apie nesiskiepijimo riziką.
- Sveikatos priežiūros specialistų konsultacijos turi didelę įtaką pacientų požiūriui į **skiepus**. Labai svarbu, kad problemos, susijusios su nepakankamu skiepų įsisavinimu ir pacientų dvejonėmis, būtų sprendžiamos **atviru dialogu, remiantis moksliniais įrodymais**. Sveikatos priežiūros specialistams primygtinai rekomenduojama rimtai pasikalbėti su lėtinėmis ligomis sergančiais pacientais ir įvertinti jų poreikius, užtikrinti, kad pacientai ir jų šeimos nariai žinotų naujausias nacionalines ir (arba) regionines rekomendacijas dėl skiepavimo, ir, esant poreikiui, pasiūlyti prieinamus skiepų variantus.

TRADICINĖ PRAKTIKA

- Paternalistinė, perdėm globėjiška informacija + rekomendacijos
- Informuotas sprendimas

SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS KARTU

1
Siekti pacientų dalyvavimo gydymo programoje

2
Padėti pacientams nuodugniai įsigilinti jiems prieinamus gydymo variantus

3
Įvertinti pacientų vertybes ir pageidavimus

4
Priimti kartu sprendimą dėl gydymo plano

5
Įvertinti gydymo pažangą ir prašyti paciento jo atsiliepimų

- Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) Europoje teikia savo rekomendacijas šalims, tačiau **skiepijimo politiką, skiepijimo grafikus**, teises taisykles ir rekomendacijas nustato ne PSO, o atskiros ES šalys, kurios ir sprendžia, kurios vakcinės yra finansuojamos pagal jų nacionalines sveikatos sistemas ir kurios turėtų būti įtrauktos į nacionalines skiepijimo programas.
- Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ECDC) parengtame vakcinavimo grafike galite sužinoti apie vakcinavimo grafiko skirtumus ES/EEE šalyse.

Rekomendacijos

Labai svarbu, kad suaugusiųjų, sergančių lėtinėmis ligomis, skiepijimas būtų laikomas visuomenės sveikatos prioritetu. Tolesni veiksmai turėtų būti:

Šalinti kliūtis, trukdančias pacientams gauti prieigą prie vaistų, ribojančias jų prieinamumą ir gauti juos už prieinamą kainą visoje ES.

Įtraukti skiepijimą į nacionalinius **lėtinių ligų valdymo planus** ir klinikines gaires.

Atsižvelgti į **skiepų poreikį kritiniais žmogaus gyvenimo laikotarpiais**, siekiant pakeisti visuomenės požiūrį į skiepus **kartu priimant gerai apgalvotus sprendimus**.

Bandomasis projektas „Vaccination Confidence - Patient’s and Professionals’ Awareness, Communication and Trust“ (Pasitikėjimas skiepais – Pacientų ir Specialistų žinios, Komunikacija ir Pasitikėjimas) (VAC-PACT) gavo finansavimą iš Europos Sąjungos sveikatos programos pagal paslaugų sutartį Nr. SANTE/2019/C3/013-S12.820639 ir subūrė pagrindinius suinteresuotuosius subjektus, turinčius įvairių žinių ir patirties visoje Europoje

COMITÉ PERMANENT DES MÉDECINS EUROPÉENS
STANDING COMMITTEE OF EUROPEAN DOCTORS

Health Connect Partners
supporting trust in data